

Stališča SD do vprašanj Pergam

- 1. Kakšen je po vašem mnenju pomen Ekonomsko socialnega sveta danes? Kako vidite vlogo ESS v času epidemije in kako vidite vzroke za njegovo blokado? Kakšni bodo vaši koraki v zvezi s tem? Ali (in če da, kako) boste zagotovili obnovitev socialnega dialoga na ravni države in ali boste zagotovili ponovno delovanje ESS? Kakšno je vaše stališče o ustreznosti Pravil o delovanju ESS in o pomenu Resolucije DZ o normativni dejavnosti?**

Ekonomsko socialni svet (ESS) za nas še vedno predstavlja osrednjo institucijo tripartitnega socialnega dialoga med državo, sindikati in delodajalskimi združenji. V preteklosti je ESS že prispeval k oblikovanju učinkovitih ekonomskih in socialnih politik zaradi česar smo se v Sloveniji izognili radikalnim neoliberalnim ekonomskim politikam.

Na žalost je bila vloga ESS kot institucije za usklajevanje interesov s strani vlade v času epidemije zanemarjena in podcenjena, zato je prišlo tudi do blokade delovanja ESS-ja. Socialni demokrati smo na odstonost socialnega dialoga neprestano opozarjali v razpravah ob sprejemanju proti-koronske zakonodaje, skupaj s partnerji smo zahtevali tudi sklic nujne seje na to temo in kot enega izmed razlogov za interpelacijo, vložili interpelacijo proti pristojnemu ministru za socialni dialog, Janezu Ciglerju Kralju. Vlada Janeza Janše po našem mnenju socialnega dialoga ne razume, dojema ga zgolj kot formalnost, ki jo mora vlada opraviti preden predloge zakonov pošlje v obravnavo v Državni zbor. V praksi pa se niti tega ni držala. Za aktualno vlado je socialni dialog zgolj enostranski proces, kjer se socialni partnerji le seznanijo s sprejetimi odločitvami vlade, nimajo pa nikakršne možnosti, da se oblikujejo odločitve. To pa je v nasprotju s Pravili o delovanju ESS-ja in v nasprotju s konceptom socialnega dogovarjanja kot ga pojmujeta EU in MOD (Mednarodna organizacija dela). Namesto socialnega dialoga smo v času epidemije imeli vladni monolog. Javno izražanje podpore in zavezanosti k socialnemu dialogu s strani vladnih predstavnikov in število sestankov ESS-ja nista merilo za kakovost socialnega dialoga in delovanje ESS-ja.

Socialni dialog in delovanje ESS-ja moramo ponovno postaviti v središče oblikovanja predlogov zakonov, ki jih Državnemu zboru predlaga vlada, saj je socialni dialog najboljši način, da se najdejo t.i. "win-win" rešitve za ekonomsko - socialna vprašanja o katerih se pogostokrat sindikalna in delodajalska stran ne strinjata. Socialni demokrati bomo vztrajali, da vse zakonske predloge, ki zadevajo interes socialnih partnerjev, obravnava ESS, vključno s tistimi, ki jih v zakonodajni postopek vložijo posamezni poslanci ali poslanske skupine.

- 2. Ali boste predlagali sklenitev socialnega sporazuma? Če da, v kakšnem vsebinskem obsegu in za kakšno obdobje?**

Da, Socialni demokrati bomo predlagali sprejetje socialnega sporazuma za naslednje desetletje o vlogi države v podporo gospodarstvu, o podpori zelenega in digitalnega prehoda, o pravičnih davkih, prenovi socialnih sistemov in delovnopravne zakonodaje v zvezi s prihodnostjo dela ter drugih strateških ciljih. Naše konkretne ukrepe v zvezi s socialnim dialogom lahko preberete v programu Nov začetek, str. 137-138: https://socialnidemokrati.si/wp-content/uploads/2022/02/sd_drugace_2022.pdf

3. **Kako boste spodbujali kolektivno dogovarjanje ter krepitev in delovanje socialnih partnerjev in kako boste zagotovili večjo pokritost zaposlenih s kolektivnimi pogodbami?**

Socialni demokrati bomo še naprej podpirali svobodno kolektivno dogovarjanje o kolektivnih pogodbah med delodajalci in sindikati. Država v kolektivna dogovarjanja ne sme posegati, razen kadar ne nastopa kot neposredni delodajalec, ki sklepa kolektivne pogodbe sindikati javnega sektorja. V vseh ostalih primerih pa lahko država zgolj spodbuja in krepi kolektivna pogajanja z različnimi ukrepi. Za krepitev sindikatov predlagamo, da se sindikalna članarina šteje kot posebna osebna olajšava pri dohodnini.

4. **Ali boste spreminjali ureditev reprezentativnosti sindikatov in ali boste predlog sprejemali ob pogoju soglasja sindikalnih central? Ali boste sprejeli predlog zakona o reprezentativnosti delodajalskih organizacij?**

V mandatu socialdemokratskega vodenja pristojnega ministrstva je bil narejen znaten napredek na področju socialnega dialoga s sprejemom dopolnjenih pravil Ekonomsko-socialnega sveta.

S ciljem doseči ustrezno zastopanost interesov sindikalnih in delodajalskih organizacij, želimo v soglasju s partnerji prenoviti določila reprezentativnosti sindikatov in delodajalcev. Ocenjujemo, da bi s tem okrepili vsakega od partnerjev v tripartitnem dogovarjanju. Potrebno je tudi spodbuditi nov zagon sindikalnega organiziranja, da se doseže višja stopnja uresničevanja in varovanja delavskih pravic.

5. **Kako se boste lotili konsolidacije javnih financ, zlasti zmanjševanja proračunskega primanjkljaja in javnega dolga? Ali dopuščate poseg v pravice iz socialnih zavarovanj, socialne transferje, plače v javnem sektorju ali zmanjševanje števila zaposlenih v javnem sektorju z odpovedmi iz poslovnega razloga?**

Rekorden javni dolg, ekstremno visok primanjkljaj, postopno poslabševanje zunanjetrgovinske bilance, visoka inflacija in nevarno napihovanje nepremičninskih in drugih balonov napovedujejo prihodnjo gospodarsko krizo. Takšne krize najbolj prizadenejo državljane, ki živijo od svojega lastnega dela. Slovenija na to ni pripravljena, niti nismo obsežne rasti javnega dolga izkoristili za razvojni preobrat.

Socialni demokrati v Sloveniji in v EU namesto ekonomije strogega varčevanja zagovarjamo uveljavitev preoblikovanja politično ekonomskega okvira razvoja, utemeljenega na trajnostnem, zelenem in digitalnem razvoju, pravični obdavčitvi ter krepitvi države blaginje in solidarnostne družbe.

V tej smeri velja preoblikovati uresničevanje fiskalnih pravil na ravni EU in posledično v Sloveniji. Hkrati smo prepričan, da lahko samo povečana produktivnost in več ustvarjenega izvede Slovenijo iz negativne spirale povečanja javnega dolga, gospodarske nestabilnosti in ranljivosti. Zato bomo dopolnili Nacionalni načrt za okrepanje in odpornost z upoštevanjem temeljnega načela, da se povratnim virom za tržne projekte dodajo nepovratni viri ter oblikovali Agencijo za razvoj za EU in domače razvojne projekte ter okrepili Slovensko razvojno in izvozno banko d.d.

6. **Ali razmišljate o uvedbi obveznega prenehanja pogodbe o zaposlitvi po določeni starosti? Če da, na kakšen način? Na kakšen način naj bi bilo to v razmerju do možnosti opravljanja dela po upokojitvi?**

O uvedbi obveznega prenehanja pogodbe o zaposlitvi po določeni starosti ne razmišljamo.

7. **Kakšno je vaše stališče glede ustreznosti Zakona o delovnih razmerjih? Ali ga nameravate spreminjati (in če da, kako)?**

Zakon o delovnih razmerjih je temeljni pravni akt na področju trga dela. Je delavska ustava in kot tak se mora spreminjati le v širšem soglasju in ključno vlogo socialnih partnerjev.

Izzivi prihodnosti dela nas sicer soočajo s številnimi spremembami: prekarnost, delo na daljavo, segmentacija pravic in zaščite zaposlenih, platformsko delo, pravica do odklopa, idr. Socialni demokrati smo v svojem programu zato navedli konkretne ukrepe, npr. za odpravo prekarnosti, ki predpostavljajo tudi izenačitev pravic iz dela in v dogovoru s socialnimi partnerji doseženo zmanjšano fragmentacijo na trgu dela. Več o tem v programu na str. 60-61 ter 169-170: https://socialnidemokrati.si/wp-content/uploads/2022/02/sd_drugace_2022.pdf

8. **Ali nameravate spremeniti ureditev odpovedi pogodbe o zaposlitvi? Če da, kako?**

Ne vidimo potrebe po spreminjanju trenutne ureditve odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

9. **Ali nameravate podpreti spremembo Zakona o delovnih razmerjih, ki je bil vložen kot ljudska iniciativa in ki preprečuje zlorabo instituta izdaje opozorila pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi?**

Da, institut se je izkazal kot neprimeren in ga je potrebno v socialnem dialogu preoblikovati.

10. **Kako rešiti problem uravnilovke in razmerje do minimalne plače v javnem in zasebnem sektorju?**

Socialni demokrati zagovarjamo dostojno delo in pošteno plačilo za pošteno delo. Kot smo že zapisali, se bomo zavzeli za dogovor o postopnosti rasti najnižjih plač, da v prihodnjih letih v javni upravi ne bo delovnega mesta z osnovno plačo, ki je nižja od minimalne. Ob potrebnih dvigih minimalne plače zagovarjamo tudi ustrezno korekcijo drugih plač in plačnih razmerij, dodatkih in nadomestilih.

11. **Kako vidite prihodnost sistema plač v javnem sektorju? Boste ohranili enoten sistem plač v javnem sektorju? Kako boste vzpostavili porušena razmerja? Boste nadaljevali s prakso urejanja posameznih elementov v področnih zakonih? Boste sklenili normativne dele KP tam, kjer jih ni? Boste zagotovili usklajevanje vrednosti PR z inflacijo? Kako boste reševali deficitarnost zaposlenih na posameznih področjih?**

Socialni demokrati zagovarjamo enotni plačni sistem v javnem sektorju. Ta je potreben prenove, vendar ne z enostranskimi potezami v korist peščice, temveč v socialnem dialogu z vsemi.

Na področju sistema plač v javnem sektorju predlagamo naslednje ukrepe:

- skupaj s sindikati se bomo v javnem sektorju ponovno dogovorili in vzpostavili enotnost plačnega sistema,
- s sindikati v javnem sektorju se bomo v prvem letu mandata dogovorili o dinamiki usklajevanja plač in odprave varčevalnih ukrepov, ki so bili sprejeti kot začasni,
- dogovorili se bomo o postopnosti oziroma časovni dinamiki za rast najnižjih plač, da v prihodnjih nekaj letih ne bo delovnega mesta v javni upravi z osnovno plačo, ki je nižja od minimalne,
- delež najbolj ocenjenih zaposlenih bomo vezali na določen odstotek znotraj organa, ocenjevanje pa vezali na določitev merljivih kazalnikov,
- uvedli bomo variabilni del plače - redno delovno uspešnost, s katero bodo nagrajeni le resnično dobri zaposleni,
- s sindikati javnega sektorja se bomo dogovorili za dodatek k osnovni plači za deficitarne poklice v javnem sektorju, praviloma po statističnih regijah,
- objavljali bomo plače in dodatke za uspešnost po delovnih mestih tudi po spolu,
- prevetрили bomo sistem dodatkov.

12. Kdaj in s kakšnimi izhodišči se boste lotili pokojninske reforme? Boste upoštevali usklajena izhodišča socialnih partnerjev? Ali podpirate vezavo pogojev za upokožitev na podaljševanje življenjske dobe?

Najprej želimo doseči desetletni socialni sporazum in se s socialnimi partnerji celostno dogovoriti o ključnih spremembah na socialnem področju. Popravki pokojninske zakonodaje morajo biti del tega dogovora. Pri čemer menimo, da je kot osnova za izhodišča za novo pokojninsko reformo še vedno aktualna Bela knjiga o pokojninah, ki jo je pripravilo pristojno ministrstvo iz leta 2016 in tudi sklenjen dogovor na ESS o izhodiščih za pokojninsko reformo. Ne načrtujemo zvišanja starosti ob upokožitvi in delovne dobe. Rešitve pokojninskega sistema vidimo v drugih popravkih pokojninske zakonodaje in v razvojnem preboju, z močno podporo povečanju produktivnosti, s tem pa višjim plačam in posledično tudi višjim prispevkom za pokojninsko zavarovanje kot tudi zdravstveno zavarovanje in dohodnino.

13. Ali boste posegli v zadnjo novelo Zakona o dohodnini in če da, v katerem delu in na kakšen način? Če v ureditev dohodnine ne boste posegali, s čim boste nadomestili izpad oziroma katere dejavnosti/storitve/transferje iz proračuna boste na ta način manjšali?

Naši predlogi so namenjeni krepitvi srednjega razreda, zmanjševanju revščine in omogočanju socialnega napredovanja vseh struktur prebivalstva. S pravično, progresivno in kohezivno davčno politiko želimo okrepiti blaginjo, povečati davčnih obremenitev, hkrati pa spodbuditi podjetja k investiranju in zaposlovanju.

Nekateri ukrepi Socialnih demokratov za stabilno in odzivno davčno okolje, ki smo jih navedli v programu na straneh 140-142:

- Doseči družbeni konsenz za ohranitev solidarnostnega modela vseh socialnih zavarovanj in univerzalnega dostopa do teh storitev ter analiza obstoječih izjem po načelu "vsako delo šteje" in "vsak naj k financiranju družbenih storitev prispeva sorazmerno".
- Pregled obstoječega sistema dohodnine in prispevkov v socialne blagajne s ciljem poenotenja zajema in progresivnega prispevanja vseh davčnih zavezancev k financiranju

države in lokalne samouprave, upošteva višino razpoložljivih dohodkov ne glede na formalni status zaposlitve.

- Preoblikovanje dohodninskih razredov z zvezno progresivno lestvico za pravičnejšo obdavčitev vseh skupin in razbremenitev srednjega sloja s postopnim dvigom splošne davčne olajšave v odvisnosti od dogovorjenega paketa davčnih sprememb.
- Zagotovitev dodatnih sredstev za javno zdravstvo s prenovo in nadgradnjo sistemov socialnih zavarovanj z ukinitvijo dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja z oblikovanjem prve tisočinke progresivne letne obdavčitve premoženja in določitve stabilnega in solidarnostnega vira financiranja dolgotrajne oskrbe z oblikovanjem druge tisočinke progresivne letne obdavčitve premoženja.
- Reforma obdavčitve nepremičnin na način, da se poenoti sistem vrednotenja premoženja in uvede enotni davek kot podlaga lokalnim skupnostim za zamenjavo veljavnega nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča z uveljavitvijo tretje tisočinke progresivne letne obdavčitve premoženja, ki bo upoštevala stanovanjsko rabo nepremičnine in pravico do doma. Del tega denarja bomo namenili za namenski trajni vir za povečevanje ponudbe javnih najemnih stanovanj.
- In seveda dogovor o davku od dohodka pravnih oseb: naj spomnimo, da je bila pred polno uveljavitvijo Thatcherizma oziroma neoliberalizma na Zahodu povprečna stopnja obdavčitev davka na dohodke pravnih oseb tam okoli 45%, ponekod tudi višje, danes znaša 23%, v Sloveniji 19%, efektivno 13%. Torej ne moremo iti z davki še nižje, treba se je vrniti na višje donose stopnje in poenostavljene postopke.

14. Kako boste zagotovili dolgoročno vzdržnost zdravstvene blagajne? Ste pripravljeni zagotoviti sistemsko sofinanciranje zdravstvene blagajne iz proračuna v primeru presežka odhodkov nad prihodki? Ali boste sprejeli zakon o ukinitvi dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja in kako boste pokrili manjkajoča sredstva iz tega naslova? Ali boste predlagali spremembo organov upravljanja ZZS in zmanjševali vlogo socialnih partnerjev pri upravljanju zavodov s področja socialnih zavarovanj?

Socialni demokrati smo vzpostavitev dostopnega in kakovostnega javnega zdravstva postavili kot našo prvo prednostno področje dela v prihodnjem mandatu. Naša strategija modernizacije slovenskega javnega zdravstva temelji na treh stebrih: 1. boljša organizacija in upravljanje zdravstva; 2. boljše in pravičnejše financiranje zdravstva; 3. naložbe v modernizacijo in učinkovitost zdravstva. Več o tem lahko preberete v programu Nov začetek, str. 30-37: https://socialnidemokrati.si/wp-content/uploads/2022/02/sd_drugace_2022.pdf

V okviru teh načrtov se bomo zavzeli za ukinitve dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja. Izpad manjkajoči sredstev bomo uravnotežili s pravičnejšo progresivno dajatvijo. Prizadevali si bomo za postopno povečanje sredstev za javno zdravstvo vključno s povečanjem investicij z 8,3 % na 12 % BDP. Ne načrtujemo pa spremembo organov upravljanja ZZS in zmanjšanja vloge socialnih partnerjev pri upravljanju zavodov s področja socialnih zavarovanj.

15. Ali boste sprejeli Pravilnik o poklicnih boleznih? Kdaj?

Socialni demokrati smo se že v tem mandatu aktivno zavzemali za celostno ureditev področja poklicnih bolezni, saj smo v zakonodajni postopke vložili predlog spremembe zakonodaje, ki bi predstavljal pravno podlago za sprejetje Pravilnika o poklicni bolezni. V naslednjem mandatu smo pripravljeni odločnejše ukrepati glede zaščite zdravja delavcev z vidika negativnih vplivov dela na zdravje zaposlenih. Predlog spremembe zakona v zvezi s

poklicnimi boleznimi imamo že pripravljen in ga lahko v naslednjem mandatu ponovno vložili v zakonodajni postopek.

16. Ali podpirate skrajševanje polnega delovnega časa in če da, kako ga boste uvedli ali spodbujali njegovo uveljavitev?

Da, Socialni demokrati smo v naš načrt za razvojno desetletje do leta 2030 vključili tudi idejo o skrajševanju polnega delovnega časa. V socialnem dialogu želimo doseči postopno skrajševanje delovnega časa, tako da bomo leta 2030 delali skupaj 32 ur na teden bodisi s skrajšanjem dnevnega delovnika bodisi z dodatnim prostim dnevnom v tednu. Več o tem lahko preberete v programu Nov začetek, str. 57-58 in 64-65: https://socialnidemokrati.si/wp-content/uploads/2022/02/sd_drugace_2022.pdf

17. Kako si predstavljate povezavo med izobraževalnim sistemom in potrebami na trgu dela? Ali boste administrativno posegali v število razpisanih vpisnih mest v posameznih visokošolskih programih ali na kakšen drug način vplivali na število vpisnih mest? Na kakšen način in v kakšnem obsegu boste zagotovili povečevanje sredstev za visoko šolstvo in raziskovanje in predvsem s kakšno dinamiko? Ali boste pristopili k sklenitvi kolektivne pogodbe za visoko šolstvo, ki bi uredila delovno pravne specifikne na tem področju?

Pred Slovenijo so veliki izzivi, ki od nas zahtevajo tudi, da se vprašamo o vlogi in funkcijah vzgojno-izobraževalnega sistema v novih okoliščinah. Na ta vprašanja smo Socialni demokrati odgovarjali v našem programu na straneh 66-71 in 180-183: https://socialnidemokrati.si/wp-content/uploads/2022/02/sd_drugace_2022.pdf

Ukrepi za družbo znanja in razvoja talentov:

- Povečali bomo delež sredstev za izobraževanje na 6% BDP.
- Izvedli bomo strokovno razpravo o vsebinski nadgradnji izobraževanja v smeri družbenih in tehnoloških sprememb, da načrtamo ključne poteze prenovljenih izobraževalnih programov (bela knjiga o prihodnosti izobraževanja).
- Pri pripravi programov v osnovnih polah bomo stremeli k interdisciplinarnosti in inovativnosti ter k povezovanju različnih vidikov v enovite programe.
- Vsaki zaposleni ali brezposelni osebi bo (po vzoru Francije) pripadal izobraževalni vavčer (v letni višini 500 eur) za usposabljanje.
- Vse slovenske šole bomo opremili s širokopasovnim internetom in pripadajočo digitalno opremo.
- V sodelovanju z gospodarstvom bomo uvajali nove izobraževalne programe, namenjene izobraževanju zaposlenih, ki za svojo prihodnost potrebujejo nova znanja.
- Z gospodarstvom in drugimi deležniki bomo popolnoma spremenili model izobraževanja odraslih na delovnem mestu za kompetence prihodnosti.

Ukrepi za povečanje kakovosti in učinkovitosti vzgoje in izobraževanja:

- Krepili bomo javni vzgojno-izobraževalni sistem, ki bo dostopen vsem, tudi preko ukrepov brezplačne šolske malice, javnega prevoza za učence, dijake in študente, učnih gradiv in šolskih potrebščin.

- V pedagoški poklic bomo pritegnili najboljše študentke in študente.
- Nadgradili bomo sistem zagotavljanja kakovosti na ravni osnovnih in srednjih šol. Večja avtonomija učiteljev pomeni tudi večjo odgovornost za kakovost izobraževanja.
- V sodelovanju s strokovnjaki bomo bogatili vzgojne in izobraževalne programe v vrtcih.
- Krepili bomo strokovno avtonomijo učiteljev, ugled učiteljskega poklica in institucionalno avtonomijo šol.
- S spremembami kolektivne pogodbe bomo dokončno uveljavili 4. strokovni naziv učiteljev in ga ustrezno nagradili.
- Učitelje bomo razbremenili administrativnega in birokratskega dela.
- Spremenili bomo način nacionalnega preverjanja znanja v osnovni šoli (NPZ), da bo boljše ustrežal potrebam in služil svojemu dejanskemu namenu.
- Spodbujali bomo uvajanje sodobnih pristopov poučevanja in učenja.
- Spodbujali bomo pridobivanje kompetenc za digitalno družbo na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja.
- Dokončali bomo prenavo gimnazijskih programov.
- V srednjih šolah bomo razvijali državljansko vzgojo in kompetence aktivnega državljanstva.
- Promovirali bomo programe višjih strokovnih šol in jih še bolj povezali s potrebami gospodarstva. V sodelovanju z delodajalci in drugimi deležniki v inovacijskem sistemu ter sindikati bomo naredili sistem vajeništva privlačen in dolgoročno vzdržen.
- Na vseh stopnjah javnega šolanja bomo okrepili izobraževanje in usposabljanje za enakost spolov, spoštovanje in vključevanje različnosti in aktivno državljanstvo.
- Povečali bomo obseg preventivnih programov zdravega načina življenja.
- V korist otrok s posebnimi potrebami bomo poenostavili sistem in uvajali oddelke v osnovne šole za delo z otroki s posebnim tipom posebnih potreb (npr. avtizem).
- Ustanovili bomo nacionalni center za delo z nadarjenimi.
- Nadgradili bomo sofinanciranje šolskih tekmovanj.
- Za sofinanciranje gradnje vrtcev in osnovnih šol bomo v naslednjem mandatnem obdobju občinam namenili 250 milijonov evrov.
- Spodbujali bomo pridobivanje kompetenc za digitalno družbo na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja.

Ukrepi za bolj dinamičen visokošolski prostor:

- Uvajali bomo prožnejše oblike in potek študija.
- Borili se bomo proti navidezni vpisom in zlorabam davkoplačevalskega denarja.
- Izboljšali bomo pogoje za internacionalizacijo visokega šolstva s privabljanjem tujih študentov, zagotavljanjem sistemskih sredstev za internacionalizacijo visokega šolstva ter z razvojem sistemov za avtomatizirano prevajanje slovenskih predavanj v tuje jezike in obratno. Sodobne tehnologije nam namreč omogočajo večjezičnost ob hkratni internacionalizaciji. Internacionalizacijo visokega šolstva bomo razvijali kot del slovenske zunanjepolitične strategije.
- Zgradili bomo 5000 novih študentskih postelj v študentskih domovih.
- Sistemsko bomo podprli delo z nadarjenimi v visokem šolstvu.
- Spremenili bomo delovanje NAKVIS, da bo deloval politično nevtralnno, nebirokratsko in dejansko zagotavljal svetovalni servis pri razvoju kakovosti visokošolskih programov.
- Univerzam bomo omogočili ustanavljanje odcepljenih podjetij (spin off podjetja).
- Univerzam bomo olajšali spreminjanje študijskih programov.
- Zaposlenim na univerzah bomo omogočili boljše povezljivost statusov pedagoga in raziskovalca.

Ukrepi za celostno ureditev zakonodaje in financiranje visokega šolstva:

- Celostno bomo zakonsko uredili področje visokega šolstva.
- Opredelili bomo javno službo na področju visokega šolstva, ki bo vsebovala vse tri stopnje študija in raziskovalno delo.
- Jasno bomo definirali pravno subjektiviteto univerz.
- Opredelili bomo vlogo in pomen slovenskega jezika v visokem šolstvu ter pogoje, pod katerimi bo dejavnost mogoča tudi v tujih jezikih.
- Univerze bomo raziskovalno okrepili z neposrednim pasovnim financiranjem.
- Pospešili bomo dinamiko naraščanja sredstev za visoko šolstvo, da bi že leta 2025 dosegli financiranje v višini 1,5 % BDP iz javnih sredstev.
- Spodbujali bomo interdisciplinarnost visokošolskih programov in internacionalizacijo visokega šolstva.

18. **Na kakšen način boste spodbujali vseživljenjsko izobraževanje in vlaganje v znanje in veščine zaposlenih, zlasti na področju digitalnih veščin?**

Znanje, ustvarjalnost in delo naših ljudi so ključna primerjalna prednost, ki jo Slovenija ima. Ob spreminjajočih se razmerah in pogojih na trgu dela in novih potrebah po specializiranih znanjih in poklicih potrebujemo učinkovit in širok program izobraževanj in poklicnih prekvalifikacij. Zato podpiramo ustanovitev novega sklada dela, ki bo omogočil prekvalifikacije in dokvalifikacije zaposlenih. Ob tem je potrebno vzpostaviti razvojno zaveznitvo med lokalnimi skupnostmi, institucijami znanja in gospodarstvom (str. 63).

Moramo biti družba z razvitimi digitalnimi kompetencami, zato je potrebno digitalna znanja vključiti na vseh ravneh formalnega izobraževanja. V okviru vseživljenjskega izobraževanja želimo omogočiti tudi izobraževanja za aktivno državljanstvo za vse, informacijska tehnologija namreč omogoča večjo odprtost in sodelovanje ljudi pri upravljanju javnih zadev ter neposredni demokraciji.

19. **Kakšno je vaše stališče glede ustreznosti veljavnega Načrta za okrepanje in odpornost? Kaj bi spremenili (če kaj) v smislu njegovih strateških usmeritev in konkretnih investicij? Ali boste revidirali NOO, opravili krog pogovorov in usklajevanj s socialnimi partnerji, ki je umanjkal in skladno s tem predlagali potrebne spremembe?**

Socialni demokrati smo že v času oblikovanja in sprejemanja Nacionalnega načrta za okrepanje in odpornost predlagali naš alternativni model: <https://socialnidemokrati.si/wp-content/uploads/2021/01/NNOO-PPT-2021.pdf> Takšno načrtovanje razvojnega desetletja je predvidevalo javno razpravo (umik oznake interno) ter nujno vključenost socialnih partnerjev, lokalnih skupnosti, univerz, civilne družbe, idr.

Načrtujemo spremembo NNOO, da bomo razpoložljive razvojne vire bolje multiplicirali in jih namenili za razvojne naložbe. V celoti bomo izkoristili možnosti evropskih virov in iz 2 milijard povratnih virov ustvarili 15-milijardni naložbeni paket. Manj v beton, več v ljudi in v krepitev razvojnega, zelenega in digitalnega preporoda.

20. **Kako si predstavljate zeleni prehod v Sloveniji in kako boste pri tem upoštevali položaj energetske intenzivnih dejavnosti in zaposlenih v teh dejavnostih (npr. papirna dejavnost)?**

Pristop t.i. pravičnega prehoda je eden od osrednjih principov, ki ga zagovarjamo. Na področju energetike moramo zagotavljati politiko, ki bo ob umiku fosilnih energentov iz energetske bilance (predvsem premoga) zagotavljala ustrezna razvojna sredstva in programe, usmerjene v postopno preoblikovanje tako posameznih regij (z vidika novih delovnih mest, prestrukturiranja podjetij in izobraževalnega sistema ter socialne politike) kot tudi pomembnega dela gospodarstva, ki je danes pretežno energetske intenziven in bo izgubljal konkurenčnost, če ne bo sistemskih ukrepov za blaženje strukturnih šokov.

Preko razvojne banke bomo vzpostavili nov posojilni sklad v obsegu 150 milijonov evrov za posojila z nizkimi obrestnimi merami in omogočili njihovo kombiniranje z nepovratnimi sredstvi, da se spodbudijo investicije v obnovljive vire energije in ukrepe za zeleno poslovanje z nižjimi okoljskimi bremenami. Spodbuditi je potrebno tudi trajnostno investicijsko aktivnost podjetij.

O naših nadaljnjih ukrepih za pospešen prehod v nizkoogljično družbo z zeleno energijo lahko preberete na straneh 92-99: https://socialnidemokrati.si/wp-content/uploads/2022/02/sd_drugace_2022.pdf Zavedamo se izjemnih posledic, ki jih ima na ta sektor vojna v Ukrajini, zato smo v SD pripravili akcijski načrt za varnost in odpornost Slovenije: <https://socialnidemokrati.si/wp-content/uploads/2022/04/Akcijski-nacrt-Za-medije.pdf>

21. **Ali, in če kdaj, boste sprejeli Zakon o evidencah s področja dela z namenom omejitve preseganja omejitev glede dela preko polnega delovnega časa, dnevnega, mesečnega in letnega najvišjega dopustnega števila ur?**

Pripravljeni smo na dialog v okviru ESS in ob vključenosti relevantnih deležnikov.

22. **Ali boste spremenili davčno obravnavo nadomestila za uporabo lastnih sredstev pri delu na domu, da ne bo odvisno od plače posameznika? Ali boste pristopili k enotni ureditvi dela na domu v javnem sektorju, zlasti nadomestila za uporabo lastnih sredstev, s kolektivno pogodbo za negospodarske dejavnosti?**

Epidemija je znatno spremenila način dela, ujela nas je nepripravljene in z zastarelo zakonodajo na področju ureditve dela na daljavo. To moramo uporabiti kot priložnost za nadgradnjo delavskih pravic in standardov varnosti pri delu, kot ukrep smo navedli dialog o uzakonitvi trajne pravice do dela od doma, vključno z jasnim definiranjem pravice do odklopa.

23. **Ali boste uskladili že leta neusklajene zneske v Uredbi o davčni obravnavi stroškov dela in nekaterih drugih prejemkov iz delovnega razmerja? Če da, v kakšni višini (zneski ostajajo neusklajeni že od leta 2008 dalje)?**

Pripravljeni smo na dialog v okviru ESS in ob vključenosti relevantnih deležnikov.

24. S kakšnimi ukrepi konkretno se boste lotili (če se boste) problematike prekarne delo in do kdaj nameravate te ukrepe uveljaviti?

Prekarnost predstavlja naraščajoče tveganje neenakosti v dostopu do socialne zaščite, tako kratkoročno (denimo pri bolniški odsotnosti) kot dolgoročno (pravice iz pokojninskega zavarovanja), zato temu v našem programu namenimo posebno pozornost. Obseg prekarnosti se mora zmanjšati s prilagoditvijo zakonodaje na podlagi socialnega dogovora in učinkovitim nadzorom. Zato želimo:

- poenotiti osnove in prispevne stopnje za plačilo prispevkov za socialna zavarovanja za vse dohodke iz dela ter za vse oblike dela;
- zaposlenim v atipičnih oblikah dela zagotoviti večji obseg pravne in socialne varnosti ter spodbuditi delodajalce k zaposlitvam za nedoločen čas;
- povečati učinkovitost nadzora nad uporabo atipičnih oblik dela z izboljšanjem pravne podlage za izvajanje nadzora ter s povečanjem materialnih in kadrovske virov za delovanje pristojnih inšpekcijskih služb.

Naših 7 konkretnih ukrepov za odpravo prekarnosti si lahko preberete na str. 58-61: https://socialnidemokrati.si/wp-content/uploads/2022/02/sd_drugace_2022.pdf

25. Ali se vam zdi omejitev najvišjega nadomestila za čas brezposelnosti ustrezna?

Trenutna omejitev in tudi razmerja med višino minimalnega oz. maksimalnega denarnega nadomestila za čas brezposelnosti glede na višino minimalnega dohodka ni primerna. Višina denarnega nadomestila je pravic iz dela in mora kot taka zagotavljati ohranjanje posameznikovega družbenega položaja.

26. Kakšno rešitev boste predlagali za financiranje sistema dolgotrajne oskrbe? Kakšne pomanjkljivosti sprejetega zakona vidite in ali boste izvedli posvetovanje s socialnimi partnerji glede potrebnih sprememb zakona in posledično predlagali spremembe?

Socialni demokrati zagovarjamo novo socialno zavarovanje, v katerega po medgeneracijskem in solidarnostnem načelu prispevamo vsi - aktivni in upokojeanci, po progresivnem načelu (več imaš, več daš) in z upoštevanjem načela "vsako delo šteje".

Glavne pomanjkljivosti sprejetega Zakona o dolgotrajni oskrbi so neurejen sistem financiranja; pravice in storitve, ki bodo na voljo se bodo določile v pravilnikih, namesto v zakonu in prekomerno poudarjanje zdravstvenega vidika dolgotrajne oskrbe ter zanemarjanje integriranega pristopa, ki upošteva tudi socialne in psihološke potrebe starostnika.

Več o našem načrtu za dolgotrajno oskrbo si lahko preberete v programu Nov začetek, str. 74 - 77: https://socialnidemokrati.si/wp-content/uploads/2022/02/sd_drugace_2022.pdf

- 27. Ali boste predlagali Zakon o nacionalnem demografskem skladu? Kakšnega? Ali bo temeljil na sprotni porabi premoženja ali na akumulaciji premoženja določeno obdobje? Kakšen bo namen porabe sredstev demografskega sklada? Kakšni bodo njegovi viri in ali boste predlagali kakšne dodatne vire?**

Za zagotovitev vzdržnosti pokojninskega sistema, predvsem po letu 2035, predlagamo ustanovitev demografskega sklada. Ideja zakona o slovenskih demografskih rezervah je preprosta: z zavarovanjem virov za pokojnine prihodnjih generacij se zagotovi medgeneracijska solidarnost, saj če mladi ne bodo imeli zaupanja, da bo pokojninski sistem koristil tudi njim, ga ne bodo več pripravljene financirati. Predlagamo 20 letno akumulacijsko dobo premoženja sklada.

Demografski sklad bi imel stalne in dodatne vire. Kot stalni vir načrtujemo donos državnih podjetij, v ta namen pa uvajamo pojem temeljnih demografskih naložb, katerih donosi in kupnine so v celoti namenjeni trajni rasti vrednosti in donosnosti naložb demografskega sklada.

Več o tem lahko preberete v programu Nov začetek, str. 77-81.
https://socialnidemokrati.si/wp-content/uploads/2022/02/sd_drugace_2022.pdf

- 28. Ali podpirate večji pomen socialnih kriterijev, zlasti urejenosti kolektivnih delovnih razmerij s kolektivno pogodbo ter mnenja sindikata pri potencialno izbranih kandidatih v postopkih javnega naročanja? Če da, kako boste to zagotovili?**

Podpiramo spremembe postopkov javnega naročanja, ki bi omogočile večjo zaščito pravic delavcev ter uspešnejše zeleno javno naročanje.

- 29. Ali (in če kaj) nameravate storiti za izboljšanje letalske povezljivosti RS in ali boste nadaljevali s sedanjim sistemom subvencij cca. 10 milijonov EU na leto v ta namen, brez oprijemljivih rezultatov izboljšanja letalske povezljivosti? Ali razmišljate o ustanovitvi svojega prevoznika oz. ustanovitev skupnega podjetja (joint venture) s kakšnim zasebnim investitorjem?**

Skladno s cilji razvoja in sprememb na področju mobilnosti bo potrebno v prihodnjih desetletjih zagotoviti določen obseg sredstev za nadaljnji razvoj na področju letalske in pomorske infrastrukture. Podpiramo ustanovitev nacionalnega letalskega prevoznika, saj je povezljivost za odprto in malo gospodarstvo nujna.

Kot ukrep smo v naš program zapisali tudi organizacija in po potrebi sofinanciranje delovanja nizkocenovnih ponudnikov letalskih prevozov z letališča v Ljubljani in Mariboru, predvsem do glavnih tranzitnih letališč, saj je sedanje stanje ovira pri umeščanju Slovenije kot lokacije za regionalne podporne službe mednarodnih podjetij, ki službe organizirajo na način, da je dnevno možen obisk in vrnitev iz drugih lokacij v regiji.